

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาบทเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม
ในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน
Development of Business Ethics and Social Responsibilities Course for
Massive Open Online Course

ศรสนีย์ ที่ปรีกษ์พันธ์ และภูมิ ชี้เจริญ*

Sansanee Teeparuksapun and Poom Cheecharoen*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และ 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลจากผู้สมัครเข้าเรียนรายวิชาผ่านรูปแบบการเรียนการสอนระบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC) ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2564 – กรกฎาคม 2565 จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบสอบถามและแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและค่าสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื้อหารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้แนวทาง ADDIE Model ประกอบด้วย 2 บท 10 หัวข้อย่อย ดังนี้ บทที่ 1 จริยธรรมทางธุรกิจ (1) ความหมายและความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจ (2) แนวทางการตัดสินใจด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (3) ประเด็นจริยธรรมทางธุรกิจ (4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับพฤติกรรมด้านจริยธรรมในองค์กร (5) กระบวนการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กร และ บทที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (6) ที่มาและความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (7) ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (8) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (9) รูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรแต่ละประเภท (10) การดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 2) ผลการทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 9.02 และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 73.94 และ 3) ความพึงพอใจต่อรายวิชาของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: จริยธรรมทางธุรกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคม บทเรียนออนไลน์

Abstract

The objectives of this research are to 1) develop business ethics and social responsibilities course on Massive Open Online Course (MOOC) 2) compare learning achievement of students in a pre-post study and 3) evaluate learner satisfaction from 132 students who attended in Prince of Songkla University Massive Open Online Course (PSU-MOOC) during November 2021 and July 2022. The research tool was pre-test, post-test and satisfaction questionnaire. Data analysis was conducted through content review and statistics.

The Business ethics and social responsibility course using ADDIE model approach consisted of 2 chapters, 10 subtopics as follows: Chapter 1- business ethics (1) meaning and importance of business ethics (2) guidelines for decision-making in business ethics (3) business ethics issues (4) factors influencing the level of ethical behavior in an organization (5) process for building ethical standards of the organization. Chapter 2- corporate social responsibility (CSR) with subtopics (6) background and importance of CSR (7) the level of CSR (8) relationship between stakeholders and CSR (9) type of CSR (10) implement CSR project. The results of pre and post-test knowledge of learners were statistically different at the significance level of 0.01. The average was 9.02% and the results of the post-test were 73.94% and 3) the students' satisfaction with the course was at a high level.

Keywords: Business ethics, Corporate social response, Online learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การดำเนินธุรกิจภายใต้ภาวะเศรษฐกิจโลกยุคปัจจุบัน ไม่สามารถมองข้ามเรื่องของจริยธรรมทางธุรกิจได้ เนื่องจากสังคมให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจการอย่างมีจริยธรรม และคาดหวังให้องค์กรมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการที่บริษัทจะดำรงอยู่ได้ในสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงต้องพิจารณาและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมองค์กรให้มีจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับการบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ศุภณารี พิลส และธรรสนวัตร์ ไชยเย็น, 2565) กล่าวคือ บริษัทต้องตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมทางธุรกิจและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ นอกเหนือจากการคำนึงถึงผลตอบแทนจากการลงทุนหรือการสร้างคามมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น และจากการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัททั่วโลก แสดงถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมว่าเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร (Gupta & Das, 2022) การกำกับดูแลกิจการและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาทางการเงิน สังคม และสิ่งแวดล้อม (Ikram et al., 2019) และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางที่สามารถบูรณาการวัตถุประสงค์ทางธุรกิจเข้ากับการเติบโตอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยนั้นในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อ พ.ศ. 2540 มีบริษัทจำนวนหนึ่งต้องล้มละลายหรือปิดกิจการไปเพราะขาดจริยธรรมในการทำธุรกิจ (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2549) หลังจากนั้นประเทศไทยจึงเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องจริยธรรมทางธุรกิจและการกำกับดูแลกิจการมากขึ้น มีงานวิจัยที่สะท้อนว่าผู้ประกอบการในประเทศไทยเห็นตรงกันว่าจริยธรรมทางธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานในเชิงบวก (จิตาภา ธัญญรัตนวานิช, 2562; ทยากร สุวรรณพิทักษ์, 2556; ศุภณารี พิลส และธรรสนวัตร์ ไชยเย็น, 2565) แต่จากผลการสำรวจ Corruption Perceptions Index (CPI) กลับพบว่าทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันได้ (Transparency International, 2021)

มาตรการที่สามารถลดปัญหาการกระทำผิดจริยธรรมขององค์กรและช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืนได้ คือ การปลูกฝังจริยธรรมให้อยู่คู่กับการดำเนินธุรกิจ (ศิลปพร ศรีจันทเพ็ญ, 2552) การบริหารจัดการธุรกิจสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากขึ้น การรับมือประเด็นจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับองค์กรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Nuseir & Ghandour, 2019) สถาบันรับรองมาตรฐานการศึกษาด้านบริหารธุรกิจและการบัญชีทั่วโลก (Advance Collegiate Schools of Business: AACSB, 2004) ได้กำหนดให้หลักสูตรบริหารธุรกิจที่ได้รับการรับรองต้องมีการศึกษาด้านจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบของธุรกิจในสังคม (Responsibility of business in society), 2) ความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม (Ethical Leadership), 3) การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม (Ethical decision-making), และ 4) การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ซึ่ง Franks & Spalding (2013) สนับสนุนว่าหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจาก AACSB จะได้รับประโยชน์จากการกำหนดเนื้อหาจริยธรรมทางธุรกิจในหลักสูตร สอดคล้องกับพัชรา ตันติประภา และบัวรัตน์ ศรีนิล (2553) ที่ว่าการสอนจริยธรรมในชั้นเรียนบริหารธุรกิจมีส่วนช่วยปลูกฝังจริยธรรม

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้ปริมาณผู้เรียนผ่านรูปแบบออนไลน์เพิ่มสูงขึ้นแบบก้าวกระโดด (วรรณธิดา ยลวิลาส และคณะ, 2564) ทำให้สถาบันการศึกษาต่างหันมาพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์แบบจริงจัง (จันทนา วัฒนกาญจนะ และคณะ, 2564) ในหลากหลายรูปแบบทั้งแบบเรียนสดผ่านระบบประชุมทางไกล (Video Conference) บทเรียนออนไลน์แบบเปิด (Open Courseware) รวมถึงการเรียนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน (Massive Open Online Courses: MOOC) ซึ่ง MOOC เป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ที่เปิดให้เรียนแบบเสรี ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และมีค่าใช้จ่ายในการเรียนต่ำ ซึ่งช่วยให้ผู้คนจำนวนมากเข้าถึงความรู้ได้แบบไร้ขีดจำกัด (อาภาพร กลิ่นเทศ, 2565) จากงานวิจัยของ Chen & Jia (2016) พบว่าประสิทธิภาพในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียนปกติกับผู้เรียนที่เรียนผ่าน MOOC ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเรื่องจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม ระดับปริญญาตรีภาคปกติ จัดสอนในรูปแบบการบรรยายและจัดกิจกรรมในชั้นเรียน จากสถานการณ์โควิด 19 จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนสดผ่านระบบประชุมทางไกล (Video Conference) ผู้สอนทำคลิปวิดีโอบรรยายเนื้อหาให้ผู้เรียนศึกษาดูด้วยตนเองล่วงหน้า แล้วจึงเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนผ่าน Video Conference ซึ่งผู้เรียนให้ข้อมูลสะท้อนกลับว่าวิธีการดังกล่าวช่วยให้สามารถทบทวนเนื้อหาซ้ำในส่วนที่ยังไม่เข้าใจได้ และมีเวลาในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนเสนอว่าคลิปวิดีโอค่อนข้างยาว ควรปรับให้กระชับขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาสู่รูปแบบการเรียนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC) ได้ โดยใช้ ADDIE Model

ในการออกแบบการเรียนการสอนด้วย ADDIE Model (Peterson, 2003) เป็นกระบวนการออกแบบและพัฒนาแบบการสอน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) 2) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Design) 3) การพัฒนาเนื้อหา (Development) 4) การดำเนินงาน (Implement) และ 5) การประเมินผล การเรียนรู้ (Evaluation) ซึ่งแนวคิดนี้นิยมนำมาใช้ในการออกแบบและช่วยพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้เป็นอย่างดี (พรประสิทธิ์ เคนโมฬี และคณะ, 2565) โดยเฉพาะการนำมาใช้ออกแบบการเรียนรู้ในระบบ MOOC

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม และเชื่อว่าผู้สนใจศึกษาวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้จำกัดอยู่ในหลักสูตรบริหารธุรกิจเท่านั้น จึงพัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้ ADDIE Model ในการออกแบบรายวิชาและ

เปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถเรียนรู้เนื้อหาผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมหาชน รายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน รายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน รายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตงานวิจัย

ประชากร คือ ผู้ที่สมัครเข้าเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านระบบ PSU-MOOC จำนวน 255 คน

กลุ่มตัวอย่าง เลือกด้วยวิธีเจาะจง โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ศึกษารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านระบบ PSU-MOOC จนครบทุกหัวข้อ จำนวน 132 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เนื้อหา และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
2. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรายวิชาของผู้เข้าเรียนใช้ระบบประเมินของ PSU-MOOC

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลเพื่อพัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้ ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) 2) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Design) 3) การพัฒนาเนื้อหา (Development) 4) การดำเนินงาน (Implement) และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation)
2. นำรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการบรรณการทางการเงิน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 52 คน
3. นำรายวิชาที่พัฒนาแล้วเข้าสู่การเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC) ระยะเวลา 9 เดือน (พฤศจิกายน 2564 – กรกฎาคม 2565) โดยมีแบบทดสอบก่อนเรียน ผู้เรียนเรียนเนื้อหาวิชาครบทุกหัวข้อ ทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน โดยผู้เรียนต้องทำคะแนนรวมทั้งหมดให้ได้ร้อยละ 60 ขึ้นไปจึงถือว่าผ่านการประเมิน
4. ผู้เรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อรายวิชาผ่านระบบ PSU-MOOC

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยการเปรียบเทียบผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ
3. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็น และการกระจายของข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดระดับความพึงพอใจ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 3.51 – 4.50 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับมาก
 2.51 – 3.50 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

การดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนในการพัฒนารายวิชา ในการวิจัยและพัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม ตามแนวทาง ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์รูปแบบและระยะเวลาในการเรียน เพื่อกำหนดหัวข้อ และกลุ่มเป้าหมาย

2) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Design) ผู้วิจัยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ ลำดับเนื้อหา วิธีการสอน และวิธีการประเมินผล

3) การพัฒนาเนื้อหา (Development) ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาเนื้อหาวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคม และพัฒนาแบบทดสอบสำหรับก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผล จากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจริยธรรมทางการเงิน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564

4) การดำเนินงาน (Implement) ผู้วิจัยนำรายวิชาเข้าสู่โครงการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ระบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC)

5) การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) ผู้วิจัยประเมินผลความรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องทำคะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียนทั้งหมดให้ได้ร้อยละ 60 ขึ้นไปจึงถือว่าผ่านการประเมิน

2. ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนรายวิชา เฉพาะผู้ที่เรียนในระบบจนครบตามเกณฑ์ โดยเปรียบเทียบผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจต่อรายวิชาจากแบบสำรวจออนไลน์ ผู้ตอบเป็นผู้ที่เรียนในระบบจนครบตามเกณฑ์ โดยมีหัวข้อในการประเมิน

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนารายวิชา

ผู้วิจัยได้พัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม ตามแนวทาง ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

1. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) กำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายวิชานี้ คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจ และกำหนดหัวข้อรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

บทที่ 1 จริยธรรมทางธุรกิจ

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจ
- 1.2 แนวทางการตัดสินใจด้านจริยธรรมทางธุรกิจ
- 1.3 ประเด็นจริยธรรมทางธุรกิจ
- 1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับพฤติกรรมด้านจริยธรรมในองค์กร
- 1.5 กระบวนการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กร

บทที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

- 2.1 ที่มาและความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร
- 2.2 ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร
- 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร
- 2.4 รูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรแต่ละประเภท
- 2.5 การดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

2. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Design) วิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบการบรรยาย กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผ่านสื่อการสอนที่เป็นคลิปวิดีโอ โดยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถบอกความหมายและความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวทางการตัดสินใจด้านจริยธรรมทางธุรกิจได้
3. ผู้เรียนสามารถอธิบายระดับความรับผิดชอบต่อสังคมได้
4. ผู้เรียนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรได้
5. ผู้เรียนสามารถจำแนกรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจได้

วิธีการประเมินผลผู้เรียน วัดผลประเมินความรู้ โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ กำหนดให้ผู้เรียนต้องทำคะแนนรวมทั้งหมดให้ได้ร้อยละ 60 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านการประเมิน

3. การพัฒนาเนื้อหา (Development) ดำเนินการพัฒนาเนื้อหารายวิชารูปแบบการนำเสนอเป็นคลิปวิดีโอ จำนวน 10 คลิป ความยาวคลิปประมาณ 5 - 10 นาที รวมใช้ระยะเวลาในการเรียนประมาณ 70 นาที ซึ่งเนื้อหาจะกระชับกว่าการบรรยายในชั้นเรียนที่จะใช้เวลาประมาณ 120 นาที พร้อมกับพัฒนาแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผลการประเมินเนื้อหารายวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าภาพรวมของรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 ความเหมาะสมของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 วิธีการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 วิธีการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 สรุปได้ว่ารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมมีความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลที่สามารถช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

จากนั้น นำรายวิชาไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษารายวิชา จรรยาบรรณทางการเงิน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 52 คน ซึ่งนักศึกษาทั้งหมดเป็นนักศึกษาวิชา สาขาวิชาบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 และ 4 โดยผู้เรียนได้ศึกษาครบทุกบทและทำกิจกรรมครบถ้วนทั้ง 52 คน ผลการประเมินความเหมาะสมและความพึงพอใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การดำเนินงาน (Implement) นำรายวิชาเข้าสู่โครงการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิด สำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2564

5. การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) ประเมินผลความรู้ของผู้เรียน ในรูปแบบข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ซึ่งคำถามถูกออกแบบให้ประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องศึกษาจนครบทุกหัวข้อ และทำคะแนนของแบบทดสอบหลังเรียนทั้งหมดให้ได้ร้อยละ 60 ขึ้นไปจึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังจากปรับปรุงเนื้อหาและนำรายวิชาเข้าสู่โครงการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU-MOOC) เป็นระยะเวลา 9 เดือน (พฤศจิกายน 2564 – กรกฎาคม 2565) มีผู้สมัครเรียนรายวิชา จำนวน 255 คน แบ่งเป็นผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.20 ของผู้สมัครเรียน ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 26.27 ของผู้สมัครเรียน และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 43.53 ของผู้สมัครเรียน

ผู้ที่ศึกษาไม่ครบทุกหัวข้อ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 48.23 ของผู้สมัครเรียนทั้งหมด แบ่งเป็นผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 40.26 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 11.94 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 75.68 ของผู้สมัครเรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป

ผู้ที่ศึกษาจนครบทุกหัวข้อ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 51.76 ของผู้สมัครเรียนทั้งหมด แบ่งเป็นผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 59.74 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 88.06 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 24.32 ของผู้สมัครเรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป

ผู้เรียนที่ทำแบบทดสอบได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 45.88 ของผู้สมัครเรียนทั้งหมด แบ่งเป็นผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 58.44 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 82.09 ของผู้สมัครเรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.32 ของผู้สมัครเรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนผู้เรียนแบ่งตามลักษณะของผู้เรียน ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป (จำนวนคน)

กลุ่มผู้เรียน	สมัครเรียน	ศึกษาไม่ครบทุกหัวข้อ	ศึกษาจนครบทุกหัวข้อ	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60
- อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี	77	31	46	45
- อยู่ระหว่างศึกษาระดับอาชีวศึกษา	67	8	59	55
- บุคคลทั่วไป	111	84	27	17
รวม	255	123	132	117

ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนที่ศึกษาจนครบทุกหัวข้อ จำนวน 132 คน โดยแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนเป็นชุดเดียวกัน รูปแบบข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ คะแนนเต็ม 50 คะแนน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป ($n = 132$)

กลุ่มผู้เรียน	แบบทดสอบ	N	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	df	t	Sig.
- อยู่ระหว่างศึกษา ระดับปริญญาตรี	ก่อนเรียน	46	5.35	1.54	45	-33.994	0.000
	หลังเรียน		39.54	7.60			
- อยู่ระหว่างศึกษา ระดับอาชีวศึกษา	ก่อนเรียน	59	2.92	2.21	58	-39.846	0.000
	หลังเรียน		37.34	6.93			
- บุคคลทั่วไป	ก่อนเรียน	27	4.24	2.52	26	-14.039	0.000
	หลังเรียน		31.78	10.52			
ภาพรวม	ก่อนเรียน	132	4.51	1.96	131	-47.428	0.000
	หลังเรียน		36.97	8.40			

จากตาราง 2 พบว่า ภาพรวมผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 คิดเป็นร้อยละ 9.02 จากคะแนนเต็ม และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.97 คิดเป็นร้อยละ 73.94 จากคะแนนเต็ม ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 46 คน ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 59 คน และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 27 คน พบว่า ผู้เรียนที่อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี มีผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 โดยผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.35 คิดเป็นร้อยละ 10.7 จากคะแนนเต็ม และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.54 คิดเป็นร้อยละ 79.08 จากคะแนนเต็ม ส่วนผู้เรียนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 โดยผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 คิดเป็นร้อยละ 5.84 จากคะแนนเต็ม และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.34 คิดเป็นร้อยละ 74.68 จากคะแนนเต็ม และผู้เรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 โดยผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 คิดเป็นร้อยละ 8.48 จากคะแนนเต็ม และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 31.78 คิดเป็นร้อยละ 63.56 จากคะแนนเต็ม

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจหลังการเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านระบบ PSU-MOOC ด้วยแบบสำรวจออนไลน์ ผู้ตอบเป็นผู้ที่เรียนในระบบจนครบตามเกณฑ์ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 51.76 ของผู้สมัครเข้าเรียนทั้งหมด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 82.60 และมีอายุในช่วง 18 – 24 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.26 ระยะเวลาในการเรียนรู้ พบว่าร้อยละ 78.99 ใช้เวลาเรียน 1 - 3 วัน รายละเอียดการประเมินความพึงพอใจต่อรายวิชาในระบบ PSU-MOOC พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจด้านภาพและเสียงมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ ด้านสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.59) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.63) และด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.65) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรายวิชาของผู้เข้าเรียนระบบ PSU-MOOC (n = 132)

ข้อที่	รายการประเมินความเห็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
ด้านเนื้อหา				
1.	เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	4.52	0.64	มากที่สุด
2.	เนื้อหาวิชามีการเรียงลำดับเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม	4.47	0.65	มาก
3.	เนื้อหาวิชามีความยากง่ายเหมาะสม	4.53	0.59	มากที่สุด
	รวม	4.51	0.63	มากที่สุด
ด้านผู้สอน				
4.	ผู้สอนใช้เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.43	0.65	มาก
5.	ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอด เนื้อหาต่อความเข้าใจ	4.46	0.65	มาก
	รวม	4.45	0.65	มาก
ด้านสื่อการสอน				
6.	สื่อการสอนทันสมัย สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน	4.53	0.58	มากที่สุด
7.	เอกสารการสอนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน	4.49	0.60	มาก
	รวม	4.51	0.59	มากที่สุด
ด้านภาพและเสียง				
8.	คุณภาพสื่อวิดีโอมีความคมชัด	4.60	0.57	มากที่สุด
9.	คุณภาพเสียงมีความชัดเจน	4.60	0.57	มากที่สุด
	รวม	4.60	0.57	มากที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยการพัฒนาบทเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) โดยใช้แนวทาง ADDIE Model ผลที่ได้คือสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านคลิปวิดีโอ จำนวน 10 คลิป ความยาวคลิปไม่เกินคลิปละ 10 นาที และทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ รวมใช้ระยะเวลาในการเรียนประมาณ 70 นาที ผู้เรียนสามารถทราบผลการประเมินได้ทันทีที่ทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จสิ้น

ผลการประเมินเนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ภาพรวมของรายวิชาและวิธีการประเมินผลมีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนการสอนมีระดับความเหมาะสมในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมมีความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลการทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่ศึกษาจนครบทุกหัวข้อ จำนวน 132 คน พบว่า ผลทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 9.02 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.94 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่ผู้เรียนต้องได้ร้อยละ 60 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านการประเมิน สรุปได้ว่า

ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้หลังการเรียนรู้ผ่านระบบ PSU-MOOC สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ADDIE Model ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเรียนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ Almelhi (2021) ที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้ Creative writing skills ของ The English and Foreign Languages University รูปแบบ E-learning โดยใช้แนวทางของ ADDIE Model ผู้เรียนมีผลการทดสอบหลังเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และงานวิจัยของพรประสิทธิ์ เค้นโมฬี และคณะ (2565) ที่ใช้แนวทาง ADDIE Model ในการพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการ พบว่า ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เรียนที่เรียนผ่านระบบออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

จากการวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนที่ศึกษาไม่ครบทุกหัวข้อ จำนวน 123 คน พบว่า เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 39.94 ของผู้สมัครเข้าเรียนทั้งหมด หรือคิดเป็นร้อยละ 75.68 ของผู้สมัครเรียนที่เป็นบุคคลทั่วไป สะท้อนว่าเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาผ่านระบบ MOOC ยังขาดความน่าสนใจที่จะดึงดูดผู้เรียนกลุ่มที่เป็นบุคคลทั่วไปให้ศึกษาจนจบหลักสูตร

ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนในภาพรวมต่อรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.57) สะท้อนว่าการเรียนรายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านระบบ PSU-MOOC สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานของอรรณ แสงอึ้ง และคณะ (2560) ที่พบว่า การเรียนผ่านรูปแบบ MOOC ได้รับผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งช่วยเสริมสร้างสมรรถนะให้กับผู้เรียนที่เป็นบุคลากรวิชาชีพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านภาพและเสียง ด้านสื่อการสอน และด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด มีเพียงด้านผู้สอนเท่านั้นที่ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้เรียนผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) มีความคาดหวังให้ผู้สอนใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจและดึงดูดผู้เรียนมากกว่าการเรียนในรูปแบบเดิม สอดคล้องกับงานของกชพรรณ นุ่นสังข์ และคณะ (2562) ที่พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบ MOOC ในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุ และจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่นแล้วพบว่า ตัวผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของ MOOC ซึ่งแตกต่างจากการสอนในรูปแบบเดิมที่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร

นอกจากนี้จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่ารายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้รับการพัฒนาด้วย ADDIE Model สามารถทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากได้ ไม่ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ด้านบริหารธุรกิจมาก่อนหรือไม่ก็ตาม แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ดีของโมเดลดังกล่าว ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับรายวิชาอื่นด้านบริหารธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ติดตามผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนของรายวิชา และวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบและเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
2. ในอนาคตการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) ผู้สอนควรพัฒนาเทคนิคการสอนและเนื้อหาบทเรียนให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดผู้เรียนโดยเฉพาะกลุ่มบุคคลทั่วไปให้สนใจศึกษาจนครบทุกหัวข้อ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านระบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) กับการเรียนในชั้นเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning)
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อผู้สมัครเข้าเรียนผ่านระบบ MOOC ที่ศึกษาไม่ครบทุกหัวข้อ เพราะมีผู้เรียนส่วนน้อยที่เรียนผ่านระบบ MOOC จนจบหลักสูตร เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบและเนื้อหาบทเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กษพรธณ นุ่นสังข์, วิภาวรรณ ชุ่ม เพ็ญสุขสันต์, และสายฝน เอกวางกูร. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC) ในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุและจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น. ใน *การประชุมสารสนเทศศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ครั้งที่ 8* (น. 1-11). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2549). จริยธรรมทางธุรกิจ: การพัฒนาคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ในสังคม. *วารสาร INDUSTRIAL TECHNOLOGY REVIEW*, 11(151), 154-160.
- จันทนา วัฒนกาญจนะ, แพรพรรณ ตรีชั้น, ธนาธิป พัวพรพงษ์, และวิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย. (2564). ประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์ จากสมรรถนะผู้สอนและการวัดประเมินผล กรณีศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน*, 3(2), 1-13.
- จิตาภา ธัญญรัตน์วานิช. (2562). ภาวะผู้นำและจริยธรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการที่สัมพันธ์กับดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 5(1), 90-103.
- ทยากร สุวรรณปักข์. (2565). จริยธรรมทางธุรกิจและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 46-66.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรประสิทธิ์ เด่นโมฬี, สิริฉันท์ สติกรกุล, เทพพาพงษ์, และอัจฉรา จันทร์ฉาย. (2565). การพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการ 5.0 สำหรับนักศึกษาผ่านการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้แอดดีโมเดล. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 17(3), 54-63.
- พัชรา ตันติประภา, และบัวรัตน์ ศรีนิล. (2553). การสอนจริยธรรมในชั้นเรียนธุรกิจ: มุมมองของนักศึกษาและอาจารย์. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 33(127), 9-34.
- วรรณธิดา ยวลีลาส, ปริญญา เรืองทิพย์, และกฤษณะ ชินสาร. (2564). การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(9), 326-337.
- ศิลปพร ศรีจันทน์. (2552). จริยธรรมทางธุรกิจกับบรรษัทภิบาล. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 32(123), 1-6.
- ศุภณารี พิรส, และธรรณวัตร ไชยเย็น. (2565). จริยธรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเจเนอเรชันเอกซ์และเจเนอเรชันวายในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 4(1), 1-16.
- อรรธรณ แซ่อึ้ง, ประกอบ ใจมัน, และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สำหรับบุคลากรวิสาหกิจชุมชน. *วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย*, 11(1), 90-103.

อาภาพร กลิ่นเทศ. (2565). มู้กส์บทเรียนออนไลน์: การให้ที่ไม่มีสิ้นสุด. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 438-452.

Almelhi, A. M. (2021). Effectiveness of the ADDIE Model within an E-Learning Environment in Developing Creative Writing in EFL Students. *English Language Teaching*, 14(2), 20-36.

Association to Advance Collegiate Schools of Business. (2004). *Ethics education in business schools: Report of the ethics education task force to AACSB International's board of directors*. Retrieved September 30, 2022 from <https://www.aacsb.edu/-/media/publications/research-reports/ethics-education.pdf?la=en>

Chen, W., & Jia, J. (2016). Comparison of online and onsite students' learning outcomes and experiences in a massively open online course in China. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*, 9(1), 5.

Franks, R. A., & Spalding, A. D. (2013). Business ethics as an accreditation requirement: A knowledge mapping approach. *Business education & accreditation*, 5(1), 17-30.

Gupta, J., & Das, N. (2022). Multidimensional corporate social responsibility disclosure and financial performance: A meta analytical review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2022, 1-18.

Ikram, M., Zhou, P., Shah, S. A. A., & Liu, G. Q. (2019). Do environmental management systems help improve corporate sustainable development? Evidence from manufacturing companies in Pakistan. *Journal of Cleaner Production*, 226, 628–641.

Nuseir, M.T. & Ghandour, A. (2019). Ethical Issues in Modern Business Management. *International Journal Procurement Management*, 12(5), 592-605.

Peterson, C. (2003). Bringing ADDIE to Life: Instructional Design at Its Best. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 12(3), 227-241. Norfolk, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved September 23, 2022 from <https://www.learntechlib.org/primary/p/2074/>.

Transparency International. (2021). *Corruption Perception Index*. Retrieved September 23, 2022 from <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>.